Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar
Jog- és Államtudományi Doktori Iskola

Az esernyő alatt

Az emberi méltóság közösségi dimenziója a magánjogban

dr. Kovács Helga

A DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Témavezető: Prof. Dr. Koltay András

Budapest, 2026

Tartalom

I. A kitűzött kutatási feladat összefoglalása ... 3
1. A kutatás előzményei, tárgya és célja ... 3
2. Kutatási kérdések és kiinduló hipotézis ... 3

II. Az elvégzett vizsgálatok és a kutatás módszere ... 4

III. A tudományos eredmények összefoglalása ... 5
A) Dogmatikai alaptételek ... 5
1. tézis. A közösségi személyiségvédelem közösségi úton megvalósuló individuális jogvédelem; a közösség kapcsolóelem, nem a méltóság jogosultja. ... 5
2. tézis. A méltóság önálló védett tárgya a közösségi sérelmeknél az egyenrangú emberi státusz; a státuszsérelem értelmezési fogalom, nem új személyiségi jog. ... 6
3. tézis. Az érintettség és a jogsértés két külön vizsgálati kérdés. ... 7
B) A magyar gyakorlat kritikai értékelése ... 7
4. tézis. Az alkotmánybírósági és a rendes bírói gyakorlat elemei a státusznormatív olvasat felé mutatnak, egységes vizsgálati rendet azonban nem alakítottak ki; több ponton dogmatikai korrekció szükséges. ... 7
C) A státusznormatív modell ... 8
5. tézis. A státusznormatív modell tárgyspecifikus, alapjog-érzékeny normatív értelmezési és indokolási keret ... 8
6. tézis. A modell két, egymástól elkülönített fokozati tengely mentén rendezi a vizsgálatot. ... 9
7. tézis. A Ptk. két sérelmi fordulata a státusznormatív vizsgálatban rendezett kapcsolatba kerül ... 10
8. tézis. A bírói értékelés tizenöt kérdésből álló, dogmatikailag meghatározott sorrendű rendbe szervezhető. ... 11
9. tézis. Az alapjogi összemérés, a jogkövetkezmény és a teljes korlátozás arányossága három önálló döntési szint. ... 12
10. tézis. A méltóságvédelem és a véleményszabadság viszonya nem zéró összegű: a méltóság „kanárifunkciója” korai felismerést jelent, nem korai szankciót. ... 12
D) Nemzetközi és összehasonlító eredmények ... 13
11. tézis. Az EJEB gyakorlata igazolja, hogy a csoportközlés név szerinti célzás nélkül is elérheti az egyén jogi pozícióját, kész Ptk.-tesztet azonban nem ad. ... 13
12. tézis. A magyar megoldás sajátossága – a vizsgált európai jogok körében – az általánosított, kódexbe foglalt, magánjogi normatív kapcsolómechanizmus. ... 14
E) Korlátok és garanciák ... 14
13. tézis. A modell önkorlátozó tételek és kétoldalú alkalmazás mellett marad legitim mérce. ... 14
Az eredmények hasznosítása és a további kutatás irányai ... 15

IV. A szerző témához kapcsolódó publikációi ... 16

I. A kitűzött kutatási feladat összefoglalása

1. A kutatás előzményei, tárgya és célja

A Ptk. 2:54. § (5) bekezdése szerint a magyar nemzethez, illetve valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösséghez tartozó bármely tag jogosult arra, hogy a személyisége lényeges vonásának minősülő közösségi hovatartozásával összefüggésben, a közösséget nagy nyilvánosság előtt súlyosan sértő vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó jogsérelem esetén – harmincnapos jogvesztő határidőn belül – saját személyiségi jogát érvényesítse. A közlés sokakról szól egyszerre, a pert mégis az egyes csoporttag indítja; a jogértelmezésre maradt annak megmutatása, mi köti össze az egyes embert a közösséget ért támadással.

Kutatásom abból indult ki, hogy ez a kapcsolat két külön kérdést rejt: az érintettségét (hogyan vonatkozik a közösségről szóló közlés arra, akit nem neveztek meg) és a jogsértését (miért sérti ez a közlés az emberi méltóságát). A magyar jogirodalom és az alkotmánybírósági gyakorlat e kapcsolat leírására több fogalmat használt – az individualizálhatóságot, az átsugárzást, az identitást, az emberi státuszt és a dehumanizálást –, ugyanaz a kifejezés azonban hol az érintettséget, hol a jogsértést próbálta megragadni. A „közösség méltósága” az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése és az alkotmánybírósági gyakorlat által használt fogalom; a személyiségi jog jogosultja ugyanakkor az egyes ember, a Ptk. pedig a közösséget sértő jogsérelemhez a tag *saját* személyiségi jogának érvényesítését kapcsolja.

A kutatás tárgya ezért a közösséget érő sérelem és az egyéni személyiségi jogsérelem közötti jogi kapcsolat dogmatikai megragadása, a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének alkotmányos hátterével és bírói gyakorlatával együtt; amelyben a büntetőjogi és médiaszabályozási kérdések csak a személyiségi jogi probléma megértéséhez szükséges mértékben jelennek meg. A célom olyan, a bírói indokolásban ellenőrizhetően alkalmazható értelmezési keret kidolgozása volt, amely felismeri a közösségi úton megvalósuló méltóságsérelmet, és megindokolja, miért maradhat jogszerű a durva, de az egyenrangú státuszt nem tagadó közlés.

2. Kutatási kérdések és kiinduló hipotézis

A fő kutatási kérdés az, hogy milyen dogmatikai és értelmezési rendben ragadható meg a közösségre irányuló közlés által az egyes tag emberi méltóságában elszenvedett sérelem úgy, hogy a személyiségi jog individuális szerkezete és a véleménynyilvánítás szabadsága is megőrizze a maga súlyát. Kiinduló hipotézisem szerint a közösségi személyiségvédelem önálló kollektív emberi méltóság tételezése nélkül, az individuális méltóság keretei között is következetesen megalapozható: a közösségi hovatartozás az érintettséget közvetíti, a méltóság

védett tartalma pedig az egyén egyenrangú emberi státuszában ragadható meg. Az összehasonlító alkérdés arra irányult, milyen dogmatikai modellek alakultak ki az európai nemzeti jogokban a csoportot érő közlés és az egyes tag jogi pozíciója közötti kapcsolat megteremtésére, és ezekhez képest miben sajátos a magyar normatív kapcsolómechanizmus.

II. Az elvégzett vizsgálatok és a kutatás módszere

Az értekezés jogdogmatikai kutatás, amely öt módszert kapcsol össze: a jogdogmatikai elemzést, az alkotmánybírósági és az EJEB-gyakorlat vizsgálatát, a magyar bírói esetanyag elemzését, a jogelméleti rekonstrukciót és a funkcionális-dogmatikai jogösszehasonlítást. Elméleti kiindulópontként Jeremy Waldron státuszelmélete szolgált (*Dignity, Rank, and Rights*, 2012; *The Harm in Hate Speech*, 2012), korlátozó ellenpontként John Tasioulas felfogása (*On the Foundations of Human Rights*, 2015); a csoportjogok elméleteit (French, Newman, Jones, Raz, Réaume) annak eldöntéséhez vizsgáltam, hogy a probléma valóban a jogosulti szerkezetben rejlik-e. E munkákból nem kész definíciót vettem át, hanem arra fordítottam kiemelt figyelmet, melyik gondolat mit magyaráz meg a magyar jogban.

A történeti-dogmatikai elemzés Sólyom László 2002-es konstrukciójától az Alkotmánybíróság döntésein és az Alaptörvény IX. cikkén át a Ptk. 2:54. § (5) bekezdéséig követi a jogfejlődést; az alkotmánybírósági gyakorlatot a 2026. szeptember 20-ig közzétett határozatokig, a többségi indokolásokat a párhuzamos indokolásoktól és különvéleményektől elkülönítve dolgoztam fel. Az esetjogot az indokolások felől olvastam: a fellelt tíz közösségi ügy mellett az „átlagolvasó” mércéjét alkalmazó mintegy 160 kúriai határozatot is bevontam. Az EJEB gyakorlata külső kontrollként szolgált. A jogösszehasonlítás részletesen a német, lengyel, spanyol, francia, holland, osztrák, svájci és brit, célzottan további európai jogokra terjedt ki, két egymást kiegészítő osztályozással: öt viszonytípussal (azonos modell, közeli dogmatikai analógia, funkcionális analógia, strukturális kontraszt, azonos probléma eltérő jogi kezelése) és hét jogtechnikai modellel. A gyakorlati értékelési rend kialakításában az alapjogi érintettségű ügyek elbírálása során szerzett bírói tapasztalataimat is felhasználtam.

A vizsgálat korlátai: a magyar esetanyag szűk, ezért kiforrott doktrína nem olvasható ki belőle; az EJEB-összevetést korlátozza, hogy az Egyezmény szerkezete eltér a magyar személyiségi jogétól; a jogösszehasonlítás nem teljes európai jogleltár, és a cseh, a szlovák és a román polgári jogi gyakorlatról nem alkotható megbízható kép; az értekezés a közlések pszichológiai vagy társadalmi hatását nem méri. Az értekezés kilenc fejezete az elméleti alapoktól (II.) a magyar jogfejlődésen (III.), a saját modellen (IV.), a hazai esetjogon (V.), a strasbourgi kontrollon (VI.)

és az európai összehasonlításon (VII.) át a bírói értékelési rendig (VIII.) és az összegzésig (IX.) halad; a jogösszehasonlítás szándékosan a saját modell kidolgozása után következik.

III. A tudományos eredmények összefoglalása

A közösségi hovatartozás és az emberi méltóság összefüggése nem új gondolat; az egyenrangú emberi státusz elméleti kiindulópontja Waldronhoz, az „átsugárzás" fogalma Sólyom Lászlóhoz, az „emberi státusz" és a „méltóságmag" formulája az Alkotmánybírósághoz kötődik. Az értekezés önálló tudományos hozzájárulása abban áll, hogy az egyéni érintettséget, az egyenrangú emberi státusz sérelmét és a bírói indokolás rendjét egységes személyiségi jogi értelmezési keretben kapcsolja össze, amelyet a magyar joggyakorlat, a strasbourgi esetjog és az európai jogösszehasonlítás eredményeivel szembesít.

Az értekezés IV. fejezetének 4.9. pontja a státusznormatív modell hét dogmatikai alaptételét foglalja össze. A tézisfüzet ezekre építve, a teljes kutatás dogmatikai, esetjogi, jogösszehasonlító és jogalkalmazási eredményeit tizenhárom tudományos tézisben rendszerezi. A tézisek megkülönböztetik a kutatás elméleti előzményeit és a már meglévő joggyakorlat megállapításait az értekezés önálló következtetéseitől.

A) Dogmatikai alaptételek

1. tézis. A közösségi személyiségvédelem közösségi úton megvalósuló individuális jogvédelem; a közösség kapcsolóelem, nem a méltóság jogosultja.

Az a kérdés, létezik-e a közösségeknek önálló emberi méltósága, dogmatikai zsákutcába vezet. A csoportjogok elméleteinek elemzése azt mutatta, hogy a kollektivista megközelítés a közösségi dimenziót a közösség jogalanyiságában ragadja meg, ezért kevéssé magyarázza, miként válik a közösséghez tartozás az egyén személyiségének alkotóelemévé; a közösen birtokolt jogok konstrukciója pedig igazolja, hogy a közösségi jelleg elismeréséhez nincs szükség a tagoktól független jogalanyra. A probléma ezért nem elsősorban a jogosulti szerkezetben, hanem az individuális méltóság tartalmában keresendő.

A jog fenntarthatja az emberi méltóság kizárólag individuális jogosulti szerkezetét, miközben elismeri, hogy az egyén bizonyos támadásokkal szemben éppen közösségi kötődésein keresztül válik sérülékennyé. A közösségi jogsérelem nem írható le független egyéni jogsértések összegeként: közös forrása a kategorizálás, ezért a közösségi és az egyéni sérelem között nem mennyiségi, hanem szerkezeti kapcsolat áll fenn. A 2/2024. (I. 9.) AB határozatra is figyelemmel három jogosulti helyzet különíthető el: a természetes személy emberi méltósága;

a jogi személy célhoz kötött autonómiája és jó hírneve; végül a jogalanyisággal nem rendelkező közösségre vonatkozó közlésből eredő sérelem, amelyet a tag saját jogaként érvényesít. Ebből következik, hogy az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésének „közösségi méltósága" és a Ptk. egyéni igényérvényesítése közötti ellentmondás csak látszólagos: a „közösség méltósága" annak alkotmányos felismerése, hogy az egyén méltósága közösségi hovatartozásán keresztül is támadható.

2. tézis. A méltóság önálló védett tárgya a közösségi sérelmeknél az egyenrangú emberi státusz; a státuszsérelem értelmezési fogalom, nem új személyiségi jog.

A személyiségi jogban a méltóság jelentőségét funkciójában kell keresni: jogilag védett minimum, amely az embert másokkal egyenrangú jogalanyként illeti meg. A közösségi sérelmeknél ez az egyenrangú emberi státusz védelmében ragadható meg – abban a normatív minimumban, amely szerint az embert közösségi hovatartozása alapján nem lehet alacsonyabb emberi vagy jogi kategóriába sorolni. A „státusz" nem társadalmi rangot vagy megbecsültséget jelöl. A társadalmi szerepek és hierarchiák különbségei önmagukban nem kérdőjelezik meg az emberi méltóságot; az egyenrangú emberi státusz követelménye azt zárja ki, hogy e különbségek bárki alacsonyabb rendű emberi személyként való megítélését igazolják.

A védett tárgy elkülönül a becsülettől és a jóhírnévtől; az átfedés nem kizárt [a Ptk. 2:45. § (1) és 2:54. § (5) bekezdése ugyanazt az „indokolatlanul bántó" fordulatot használja], a különbség a vizsgálat súlypontjában van: a becsületvédelem a társadalmi megítélés hátrányos befolyásolását, a státusznormatív vizsgálat a közlés által tulajdonított normatív pozíciót kérdezi. A méltóságsérelem így nem ontológiai veszteség, hanem normatív tagadás; ebben az összefüggésben nyeri el sajátos jelentőségét az Alaptörvény II. cikkében foglalt sérthetetlenség követelménye is: az emberi méltóság nem a társadalmi különbségek hiányát, hanem az egyenrangú emberi státusz feltétlen tiszteletben tartását követeli meg.

A kutatás saját eredménye az egyenrangú emberi státusz meghatározása a magyar közösségi személyiségvédelem önállóan azonosítható védett tárgyaként. Ez a megközelítés egyrészt kizárja a méltóságsérelem és a puszta sértettség azonosítását, másrészt lehetővé teszi a közösségi hovatartozáson keresztül megvalósuló alárendelés személyiségi jogi értékelését.

E védett tárgy kellően szűk ahhoz, hogy ne azonosítsa a méltóságot minden sértettséggel, és kellően érzékeny a csoporton keresztül megvalósuló alárendelésre. A státuszsérelem a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésének értelmezését szolgáló dogmatikai fogalom, amely sem önálló keresetalapot, sem új személyiségi jogot nem hoz létre. Tipikus kommunikációs formái – a

kriminalizálás, a dehumanizáló vagy tárgyiasító beszéd, a morális kizárás és a kollektív bűnösség konstrukciója – nem tényállások, hanem a felismerést segítő típusok: közös vonásuk, hogy a csoporttagságot az alacsonyabb érték önmagában elegendő indokává teszik.

3. tézis. Az érintettség és a jogsértés két külön vizsgálati kérdés.

A Ptk. 2:54. § (5) bekezdése áttöri a személy szerinti individualizáció kizárólagosságát, de nem szünteti meg az individualizálást, hanem átalakítja: a közösségi tagság és annak személyiségi jelentősége teremti meg azt a kapcsolatot, amelyen keresztül a közlés eléri az egyént. A közösségi közlés a kategória kijelölésével egyszerre határozza meg a személyi kört és terjeszti ki rá a minősítést; ezért válhat a meg nem nevezett tag is személyesen érintetté. A sérelem mechanizmusa három elemmel írható le: a közösségi hovatartozás adja a közlés referenciáját, a személyes identitás teremti meg az érintettséget, az egyenrangú emberi státusz pedig maga a védett pozíció. Ennek megfelelően két jelentésrekonstrukció szükséges: mit állít a közlés a közösségről, és milyen normatív üzenetet hordoz ez az egyes tag státuszáról.

Az érintettségből nem következik a jogsértés: az érintettség kapcsolóelem, nem a méltóságsérelem bizonyítéka. Az „átsugárzás" így kapcsolatot ír le, nem jogsértést bizonyít. A két kérdés összekeverése két ellentétes hibához vezet: a korlátlan átsugárzás minden csoportkritikát valamennyi tag ügyévé tenne, a kizárólag név szerinti célzást elfogadó megközelítés pedig kiüresítené a közösségi igényt. Az elválasztás a fogalmi tisztázatlanságra is választ ad: a közösség méltósága, az átsugárzás, az emberi státusz, a személyiség legbelsőbb köre, az öncélú támadás és a dehumanizálás az értekezés szerkezetében meghatározott helyet és funkciót kap.

B) A magyar gyakorlat kritikai értékelése

4. tézis. Az alkotmánybírósági és a rendes bírói gyakorlat elemei a státusznormatív olvasat felé mutatnak, egységes vizsgálati rendet azonban nem alakítottak ki; több ponton dogmatikai korrekció szükséges.

A 6/2021. (II. 19.) és a 7/2021. (II. 19.) AB határozat a „közösség méltóságát" lényegében negatív meghatározással közelítette meg; álláspontom szerint ez pozitív mércét nem adott, a két törvényi fordulat értelmezését körkörössé tette, és a negyedik Alaptörvény-módosításból következő szemléletváltást sem juttatta kifejezésre. A 3418/2024. (XI. 28.) AB határozat a IX. cikk (5) bekezdését a tagként elszenvedett sérelem és az egyéni méltóságvédelem közötti eljárásjogi hídként értelmezte, mellőzte az egyedi azonosíthatóságot és a sértési célzatot, a közszereplői tűrési kötelezettséget nem terjesztette ki a közösség tagjaira, és a többségi

közösséget is védelemben részesítette; ezt a modell közvetlen alkotmányjogi előzményének tekintem. A 19/2024. (XI. 11.) AB határozat óta a méltóságmag sérelme előzetes küszöbkérdés, de ha a mag a megaláztatás minden formáját felöleli, elveszíti elhatároló szerepét; az általános „kétágú teszt” pedig csak párhuzamos indokolásban jelent meg. A 3402/2025. (XII. 10.) AB határozatból arra következtetek, hogy a Ptk. szerinti jogsértéshez nem kell elérni az uszítás büntetőjogi küszöbét, és abból a körülményből, hogy egy közlés nem minősül uszításnak, nem következik, hogy a tag személyiségi jogát sem sértheti.

A rendes bírói gyakorlatban az érintettség anyagi jogi (kereshetőségi) kérdés: a tagságról tett nyilatkozat vélelmet állít fel, amelyet az alperes megdönthet. A korábbi ítélkezésben jellemző jóhírnév-ügyekben kialakított „másban tudatosulás” követelményét álláspontom szerint tévesen vitték át a csoportsérelemre. A Kúria helyesen korrigálta az „átsugárzás” önálló feltételként való alkalmazását, és elvetette a támadó jelleg, illetve a „sérülékenységi teszt” követelményét; a törvényi kör zártsága miatt a sérelem által létrehozott alkalmi csoport kívül esik a védelmen (*actio popularis* tilalma). A gyakorlat visszatérő gyengesége az indokolási rövidzárlat: a „súlyosan sértő” vagy „dehumanizáló” minősítés gyakran a következtetés helyett áll, és a mintegy 160, az „átlagolvasóra” hivatkozó kúriai határozat egyike sem tárja fel e nézőpont tartalmát.

C) A státusznormatív modell

5. tézis. A státusznormatív modell tárgyspecifikus, alapjog-érzékeny normatív értelmezési és indokolási keret.

A modell nem a klasszikus jogértelmezési módszerek helyébe lépő általános módszer. A Ptk. 2:54. § (5) bekezdése azonban nyitott normatív fogalmakat használ („súlyosan sértő”, „indokolatlanul bántó”, „lényeges vonás”, emberi méltóság), ezért a bírónak értelmeznie kell a közlést, meg kell határoznia az érintettséget, minősítenie kell a sérelmet, és össze kell mérnie azt a véleményszabadsággal; a modell ezeket a köztes műveleteket teszi láthatóvá. Központi kérdése: mit állít a közlés arról, milyen emberi és társadalmi hely illeti meg a közösség tagjait? Nem az eredményt határozza meg előre, hanem az indokolás terhét osztja el; legközelebb a teleologikus és az alkotmánykonform értelmezéshez áll, de egyikben sem merül ki.

A modell nem Waldron elméletének átvétele. Waldron a gyűlöletbeszéd problémáját a nyilvános biztonság és az egyenrangú tagság felől közelíti meg; az értekezés ezt a gondolatot az egyéni magánjogi igény szerkezetébe fordítja, és a magyar személyiségi jog, esetjog és alkotmányos szólásszabadság által alakított elemekkel egészíti ki: az érintettség és a jogsértés

elválasztásával, a két fokozati tengellyel, a két törvényi fordulat rendezésével, a dogmatikailag meghatározott sorrendű kérdéssorral és a jogkövetkezmény önálló arányossági vizsgálatával. Az elemek a gyakorlatban külön-külön felismerhetők; a modell újdonsága, hogy egyetlen, funkcionálisan elkülönített és sorrendezett rendszerbe rendezi őket. Két fogalmi következménye: a „súlyosan sértő" fordulat részben minőségi kérdés – nem a durvaság, hanem a státuszkijelölő jelentés dönt, így egy visszafogott közlés is lehet súlyosan státuszromboló, egy ízléstelen pedig nem szükségképpen az –; a dehumanizálás viszont nem önmagában is jogsértést megalapozó minősítés, hanem a közlés társadalmi jelentéséből levonható következtetés.

6. tézis. A modell két, egymástól elkülönített fokozati tengely mentén rendezi a vizsgálatot.

Az érintettség fokozatai a közlés és az egyén közötti kapcsolat szorosságát, a státuszsérelem fokozatai a közlés normatív súlyát fejezik ki; az erős érintettség önmagában nem bizonyítja a státuszsérelmet. A fokozatok nem törvényi tényállások és nem összeadható pontértékek, hanem indokolási kategóriák. Az érintettség általam azonosíthatónak talált négy fokozata: *gyenge* (távoli intézményi vagy történelmi kritika, több közvetítő következtetéssel), *közepes* (az egész közösség megjelenik, de a tárgy vagy a belső sokféleség további indokolást kíván), *erős* (minden vagy tipikus csoporttagra vonatkozó státuszállítás, amelynek körébe a felperes egyértelműen beletartozik) és *közvetlen* (név, kép vagy más egyedi ismérv is azonosít). A csoport mérete nem döntő: az egész közösséget megjelölő státuszállításnál a nagy létszám nem szünteti meg a személyes érintettséget.

A státuszsérelem öt fokozata között nem a kifejezések nyers sértő volta, hanem a csoporttagsághoz kapcsolt társadalmi következmény teremt különbséget; egy higgadt kizárási program súlyosabb lehet, mint egy indulatos sértés. A szemléltető ügyek az EJEB esetjogából valók, a fokozatok azonban az értekezés rendező kategóriái – az EJEB példák a közlések tartalmát, nem a döntések kimenetelét szemléltetik.

Fokozat	A közlés központi állítása	Tipikus bánásmódi üzenet	Szemléltető EJEB-ügy
Identitásérintés	Egy közösségi sajátosság kedvezőtlen értékelése	Nem kapcsol hozzá hátrányos társadalmi szabályt	*Giniewski v. France*
Stigmatizálás	A tagokhoz tartós negatív tulajdonságot rendel	Bizalmatlanságot és társadalmi távolságot indokol	*Aksu v. Turkey*
Státuszleértékelés	A tagokat kevesebb bizalomra vagy részvételre méltóként ábrázolja	Egyes társadalmi szerepekből való kiszorítást igazol	*Budinova and Chaprazov v. Bulgaria*
Státuszkizárás	A jogi vagy politikai egyenrangúságot feltételessé teszi	Jogkorlátozást, elkülönítést vagy távozást követel	*Zemmour v. France*
Egzisztenciális tagadás	A csoport társadalmi vagy fizikai jelenlétét elfogadhatatlannak nyilvánítja	Erőszakos eltávolítást, üldözést vagy megsemmisítést támogat	*Norwood v. the United Kingdom*

A stigmatizálás akkor válik státuszleértékeléssé, ha a negatív tulajdonsághoz alkalmasságra vagy bizalomra vonatkozó következtetés kapcsolódik; a státuszkizárás szintjét a jogi vagy intézményi korlátozás igazolása, az egzisztenciális tagadást a békés jelenlét elutasítása jelzi. Egyik fokozat sem azonos automatikusan a „súlyosan sértő” küszöbbel. A csoportirányultság (áttételes, részleges, tagokra irányuló, bánásmód szerinti) azt fejezi ki, kihez szól a közlés, ezért az érintettségtől elkülönül. A „tipikus csoporttag” a státusz mércéje, nem az érzéseké: nem empirikus átlagember és nem a jelentés meghatározására szolgáló fikció, hanem az a normatív nézőpont, amelyből a rekonstruált jelentés alapján megítélhető, milyen státuszüzenetet hordoz a közlés a tagra nézve; alkalmazásakor a bíróságnak meg kell jelölnie azt a történeti, nyelvi vagy társadalmi ismeretet, amelyre támaszkodik.

7. tézis. A Ptk. két sérelmi fordulata a státusznormatív vizsgálatban rendezett kapcsolatba kerül.

A két vagylagos fordulat – amely ugyanazon közlésre együtt is megállapítható – azt mutatja meg, honnan származik a minősített sérelem. A *súlyosan sértő tartalom* fokozatai: a bántó kritika közösségi gyakorlatot, tanítást vagy történelmi szerepet értékel kedvezőtlenül; a sértő általánosítás negatív tulajdonságot rendel a tagokhoz, de egyenrangú státuszukat még nem érinti közvetlenül; a súlyos lealacsonyítás alacsonyabb rendűként jeleníti meg őket; a státusztagadás kevesebb jogra, bizalomra vagy részvételre méltónak tekinti őket; a dehumanizálás és a kirekesztés az emberi vagy politikai közösségen kívülre helyezi. Az *indokolatlanul bántó kifejezésmód* a forma és a gondolat kapcsolatát vizsgálja: az éles forma

szorosan kapcsolódik a véleményhez; a bántó forma durva, de kapcsolata felismerhető; a súlyosan bántó forma központi identitáselemet aláz meg gyenge kapcsolattal; az öncélú meggyalázás nem hordoz értékelhető véleményt. A vizsgálat nem stílustanácsadás: a kevésbé sértő alternatíva csak akkor számít, ha a gondolat lényegi veszteség nélkül kifejezhető lett volna.

A státuszsérelem egyaránt megvalósulhat visszafogott hangvételű, de a közösség tagjait kirekesztő közléssel és emberi méltóságukat tagadó kifejezésmóddal. Ennek megítélése azonban nem helyettesíti a törvényben meghatározott jogsértési feltételek külön vizsgálatát. A különválasztás a jogvédelem hiányát is pontosabban indokolja: a „Krisztus teste!" ügyben az erős vallási érintettségből még nem következik státuszleértékelés, az indokolatlanul bántó forma azonban ilyenkor is önálló vizsgálatot kívánhat.

8. tézis. A bírói értékelés tizenöt kérdésből álló, dogmatikailag meghatározott sorrendű rendbe szervezhető.

A modell szerint az indokolás tizenöt tartalmi csomópontja: (1) mely törvényben védett közösségről van szó; (2) mi igazolja a felperes tagságát; (3) miért lényeges személyiségi vonás a kötődés; (4) a közlés ténylegesen a tagokra irányult-e; (5) milyen objektív jelentést hordoz; (6) mennyire erős az egyéni érintettség; (7) súlyosan sértő-e a tartalom; (8) indokolatlanul bántó-e a kifejezésmód; (9) milyen társadalmi státuszt tulajdonít a közlés a tagoknak; (10) milyen közérdekű véleményt hordoz; (11) a sértő forma következetesen kapcsolódik-e hozzá; (12) melyik alapjog milyen ügybeli súllyal érvényesül; (13) megállapítható-e a jogsértés; (14) mely jogkövetkezmény szükséges és arányos; (15) a jogsértés és a jogkövetkezmény együtt arányosan korlátozza-e a véleményszabadságot. Az alkalmazási tartomány vizsgálatához tartozik, hogy a védett közösségnek a közléstől függetlenül kell léteznie, alcsoportja a védett sajátosság alapján célozva esik a törvényi körbe, a tulajdonított identitás is releváns, a „lényeges vonás" nem kíván identitási rangsort, és a vizsgálat nem válhat a közösségi vonatkozású identitáselem (pl. a hit vagy a nemzeti érzés) bíró előtti vizsgájává.

A sorrendnek önálló dogmatikai jelentősége van, mert felcserélése eredményvezérelt érveléshez vezetne: a bíróság előbb súlyosan sértőnek érezné a közlést, majd ehhez választaná ki jelentését és célpontját. Az alkotmánybírósági gyakorlattal – amely a méltóságmag sérelmét előzetes küszöbként kezeli – a sorrend akkor egyeztethető össze, ha elválasztjuk az alkotmányos minősítés normatív sorrendjét és a bírói megismerés logikai sorrendjét: az emberi státuszt tagadó közlést a közügyjelleg nem teheti védetté, e minőség azonban csak a célpont és a jelentés feltárása után állapítható meg.

9. tézis. Az alapjogi összemérés, a jogkövetkezmény és a teljes korlátozás arányossága három önálló döntési szint.

A státuszsérelem megállapítása nem zárja le az elemzést; az ügybeli súlyt mindkét oldalon külön kell meghatározni. A véleményszabadság védettsége is fokozatos: kiemelkedően védett a provokatív formájú közérdekű álláspont, erősen védett az intézmény vagy tanítás megalapozott kritikája, köztes a szükségtelenül általánosító közéleti közlés, gyengén védett a főként gyalázkodó megnyilvánulás, a közvetlen fenyegetés és az erőszakra uszítás pedig az Emberi Jogok Európai Egyezményének 17. cikke szerinti jogalkalmazást is felvetheti. Az érintettség, a sérelem és a közérdek hármasa tájékozódást ad: gyenge érintettség, mérsékelt sérelem és erős közérdek mellett a jogsértés rendszerint nem állapítható meg, erős érintettség, státuszromboló sérelem és csekély közérdek mellett valószínű, a köztes kombinációk részletes indokolást kívánnak. Az indokolás ellenőrizhetőségét a három döntő körülmény kiemelése és az ellenpróbák szolgálják (fennmarad-e az álláspont a sértő jelleg nélkül; hagy-e teret a közlés az egyedi megítélésnek; milyen társadalmi szabály olvasható ki belőle). A történeti üldöztetés nem teremt eltérő méltóságot, de pontosabban megítélhetővé teszi a sérelem valószínűségét; és végül a többségi közösség tagját is megilleti a védelem.

A jogkövetkezményt külön kell kiválasztani: a megállapítás önmagában is jelentős jogvédelem, az eltiltásnak azonosítható magatartást kell tiltania, az elégtételnek az eredeti közlés eléréséhez kell igazodnia, a sérelemdíj pedig – mivel a státuszsérelem nem azonos a pszichés hátránnyal – külön mérlegelést kíván. Mivel az Egyezmény 10. cikke szempontjából a jogsértés és a szankció együtt alkotja az állami beavatkozást, a döntést záró konvenciós kontrollnak kell lezárnia: a mérsékelt jogkövetkezmény nem pótolja a hiányos jogalapi indokolást, a helyes jogalap sem igazolja a szükségtelenül súlyos szankciót.

10. tézis. A méltóságvédelem és a véleményszabadság viszonya nem zéró összegű: a méltóság „kanárifunkciója” korai felismerést jelent, nem korai szankciót.

A „kanári a szénbányában” metafora a modell diagnosztikai oldalát fejezi ki: a státuszromboló közlés azt jelzi, hogy a nyilvánosság normatív feltételei veszélyes irányba mozdultak, de nem dönti el a jogi reakció formáját, amely a releváns választól a polgári jogi védelemig terjedhet. A jogsértési küszöb ezért nem tilalmi vonal, hanem alkotmányos relevanciavonal; a „korai jelzés” pedig csak akkor jogi kategória, ha a jelenben azonosítható normatív jelentés érinti az egyenrangú státusz minimumát – különben elővigyázatossági cenzúrává torzulna. A szólásszabadság intézményi értelme maga is feltételezi a résztvevők minimális egyenrangúságát, ezért a méltóság védelme bizonyos helyzetekben a vita nyitva tartását

szolgálja. A státusznormatív minimum nem követel konszenzust vagy megbecsülést, csak azt zárja ki, hogy a hovatartozás az alacsonyabbrendűség önmagában elegendő indoka legyen; így a modell semleges maradhat a versengő világnézetekkel szemben.

A pontosabb méltóságfogalom a véleményszabadságnak is használ: védhető marad az éles valláskritika, a történelmi értékelés, a politikai vita, a művészi túlzás és a szatíra akkor is, ha mélyen sért. A modell nem „jogsértéspártibb": a pusztán sértő vagy identitást érintő közléseknél szűkítheti a jogsértés körét, a stigmatizáló vagy kirekesztő közléseknél pedig – nem alacsonyabb küszöb, hanem a védett érdek pontosabb megnevezése révén – határozottabb alapot ad. Ezzel a visszatartó hatás mindkét irányát kezeli: az elégtelen védelem a célba vett közösség tagjait, a kiszámíthatatlan korlátozás a vitában megszólalókat hallgattathatja el.

D) Nemzetközi és összehasonlító eredmények

11. tézis. Az EJEB gyakorlata igazolja, hogy a csoportközlés név szerinti célzás nélkül is elérheti az egyén jogi pozícióját, kész Ptk.-tesztet azonban nem ad.

A strasbourgi gyakorlat súlypontja a közlő 10. cikk szerinti szabadságáról a sértett 8. és 14. cikk szerinti védelmére és az állam pozitív kötelezettségére helyeződött át. Az *Aksu v. Turkey*-ügyben a közösségi identitás a magánélet részeként jelent meg, jogsértés megállapítása nélkül – ugyanaz a szerkezet, mint az érintettség és a jogsértés elválasztása; a *Behar and Gutman* és a *Budinova and Chaprazov v. Bulgaria*-ügyben a csoporttag név szerinti célzás nélkül is érintett volt, a nagy létszám nem csökkentette a közlés terjedelmét. A *Perinçek*-ítélet szerint az identitást és a történelmi emlékezetet sértő közlés még nem tagadja a tagok egyenrangú státuszát; a 17. cikk kivételes, mert túl széles alkalmazása megszüntetné az arányossági vizsgálatot. Az *R.B. v. Hungary*, a *Király and Dömötör v. Hungary* és az *Alković v. Montenegro*-ügyből azt a megkülönböztetést vezettem le, hogy a közösségi identitás egyszerre lehet az előítéletes indíték bizonyítéka és a sérelem társadalmi jelentésének alakítója; a személyiségvédelem szempontjából az utóbbi a meghatározó.

Az EJEB azt ellenőrzi, hogy az állam az érintettnek megfelelő védelmet biztosított-e és elfogadhatóan mérlegelt-e; a modell közvetlenül a közlés személyiségi jogi minősítésére irányul. A strasbourgi gyakorlat bizonyos körülmények között hatékony egyéni jogvédelmet követelhet meg a csoporthoz tartozással összefüggő sérelmekkel szemben, és bár az eszközt a nemzeti jogra bízza, nem ír elő a magyar Ptk. szerinti konstrukciót. E gyakorlatból nem kész teszt, hanem indokolási szempontok és kontextusérzékeny súlyossági mércék vihetők át.

12. tézis. A magyar megoldás sajátossága – a vizsgált európai jogok körében – az általánosított, kódexbe foglalt, magánjogi normatív kapcsolómechanizmus.

A vizsgált európai jogokban nincs egységes „csoportméltóság”-modell; a kapcsolatot hét jogtechnikai modell írja le: a normatív kapcsolómechanizmus, az individualizációs modell, a történeti státuszalapú kapcsolás, a közvetlen csoportvédelem, a közrendi (gyűlöletbeszéd-) modell, a reprezentatív fellépés és az antidiszkriminációs modell. A közös szerkezeti kérdés az, hol dől el a közlés és az egyén kapcsolata: az individualizációs modellben a bíró a csoport felől, a kötődéshez kötött kapcsolásban a felperes felől dönt, a történeti modellben a közösség sorsa adja, a normatív kapcsolómechanizmusban a jogalkotó dönt előre; a közvetlen csoportvédelem és a közrendi modell a kérdést fel sem teszi. A vizsgált körben egyetlen jog sem ismer el egyszerre önálló kollektív méltóságjogot és arra épülő egyéni magánjogi keresetet.

A magyar szabálynak pontos megfelelője nincs. A legközelebbi funkcionális analógia a lengyel és a spanyol gyakorlat, amely a tag saját jogán ad védelmet, de a felperes kötődését a tényállás részévé teszi. Tételszinten a spanyol *Violeta Friedman*-doktrína a legerősebb dogmatikai párhuzam – fenntartással, mert részben büntetőügyben született, és személyes érintettséghez kötődött. A német *Kollektivbeleidigung*-dogmatika a legfontosabb individualizációs kontraszt; a „Németországban élő zsidók” ügykör szerkezeti előkép, de egyetlen közösségre korlátozott bírói kivétel, kimutatható hatástörténeti kapcsolat nélkül. A francia és a holland közvetlen csoportvédelem strukturális kontraszt, az osztrák, svájci és angol jog az individualizációt erősíti.

A Ptk. szabálya nem a 2008/913/IB kerethatározat átültetése. A magyar megoldás nem elsőként ismerte fel a közösségi sérelem egyéni relevanciáját; csak a vizsgált körben, a kódexbe foglalt általánosított forma tekintetében és a régiós gyakorlat további vizsgálatának fenntartásával tekinthető egyedülállónak. Az összehasonlítás visszaigazolta, hogy a közösséget nem kell jogalannyá tenni, és hogy az érintettség és a jogsértés elválasztásának önálló jelentősége van; mivel a kapcsolás feltételeit a törvény rendezi, a magyar jogban a bírói individualizáció helyett a jogsértési küszöb tartalmi meghatározása kerül a középpontba.

E) Korlátok és garanciák

13. tézis. A modell önkorlátozó tételek és kétoldalú alkalmazás mellett marad legitim mérce.

Az értekezésben öt jogalkalmazói veszélyt azonosítottam: a bírói moralizálást, az identitásérintés és a státuszsérelem összecsúszását, a fokozatok álobjektivitását, az elmélet önigazoló alkalmazását és a jogkövetkezmények túlterjesztését. Ezekből következnek az

önkorlátozó tételek: a súlyos sértettség nem azonos a státuszsérelemmel; az érintettségből nem következik jogsértés; a fokozatok nem alkotnak pontozási rendszert; a véleményszabadság különösen nagy súlyt kap a közügyek, a vallási tanítások, a történelmi kérdések és a művészi kifejezés vitáiban. A modell legitimitásának feltétele a kétoldalú alkalmazás: a közlés közéleti, vallási, történeti vagy művészi funkciójáról ugyanolyan súllyal kell számot adni, mint a méltóságsérelemről, és valós lehetőségként kell fenntartani azt az eredményt is, hogy a közlés sértő és előítéletes, mégsem lépi át a küszöböt. A modell nem old fel minden ügyet, nem igényel általános módszertani rangot, és nem ad előre választ egy szó vagy kép fokozati besorolására. Végső próbája, hogy a határesetekben ugyanazzal az érvelési fegyelemmel indokolja a határ mindkét oldalát.

Az eredmények hasznosítása és a további kutatás irányai

Az eredmények elsősorban a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésén alapuló perekben hasznosíthatók: a tizenöt kérdéses rend az indokolás szerkezetét, a fokozati minősítés pedig a jogorvoslati és alkotmányjogi panaszeljárásbeli kontrollt segíti, mert láthatóvá teszi, hol tért el a döntés a jelentés, az érintettség vagy az alapjogi súly megítélésében.

A precedensek értéke ezen a területen az összehasonlítható indokolási szerkezetekben van; ezekből idővel olyan esetjogi tipológia alakulhat ki, amely a nyitott fogalmakat jogbiztonsággal konkretizálja. Ha a jogsértés lényege a státusz leértékelése, a jogkövetkezménynek ezt az üzenetet kell korrigálnia. A döntés nem automatizálható megbízhatóan: ugyanaz a kifejezés lehet idézet, irónia, ellenbeszéd vagy gyalázás, ezért a végső minősítés emberi döntéshozó felelőssége. További kutatást igényel a tipikus csoporttag mércéjének bizonyítható társadalmi tapasztalathoz kötése, a bírói gyakorlat empirikus feldolgozása és a régiós (cseh, szlovák, román) polgári jogi gyakorlat vizsgálata.

IV. A szerző témához kapcsolódó publikációi

Kovács Helga: Kanári a szénbányában: Az emberi méltóság státusznormatív funkciója a csoportsérelmeknél. *In Medias Res: Folyóirat a sajtószabadságról és a médiaszabályozásról*, 15. évf. (2026) 1. sz., 36–64.

Kovács Helga: A célba vett emberi méltóság: A jogvédelem ítélkezési tapasztalatai. *Iustum Aequum Salutare*, 21. évf. (2025) 1. sz., 121–135.

Kovács Helga: Az igazi Gossip Girl a bíróságon: A Wagatha Christie per tanulságai a közösségi médiában posztolás jogi következményeivel kapcsolatban. *Acta Humana: Hungarian Centre for Human Rights Publications*, 13. évf. (2025) 2. sz., 25–53.

Kovács Helga: Miért szubjektív az objektív? Az „átlagolvasó" fogalmának felhasználása a személyiségi jogi perekben. *In Medias Res: Folyóirat a sajtószabadságról és a médiaszabályozásról*, 14. évf. (2025) 1. sz., 39–70.

András Koltay – Helga Kovács: The Protection of Public Debates and the Standards of Responsible Journalism: The Case of Index.hu versus Hungary. *Hungarian Yearbook of International Law and European Law*, Vol. 12, No. 1 (2024), 525–556.

Kovács Helga – Koltay András: A hírnév és a becsület védelmével kapcsolatos alkotmánybírósági esetjog az Alaptörvény hatálya alatt. In: Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2024. 47–83.

Kovács Helga: A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog érvényesítése és a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránt indított perek. In: Dzsula Marianna – Kovács Helga Mariann – Sándor Ottó – Tóth Gabriella Terézia: *Polgári eljárásjog I–II.* Szerk. Ribai Csilla. Budapest, Novissima Kiadó, 2024. 281–291. (Jogi Szakvizsga Kézikönyvek)

Kovács Helga – Sorbán Kinga: A Kúria felülvizsgálati határozata a személyiségi jogok megsértéséről a közösségi médiában. In: Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2024. 465–490.

Kovács Helga – Koltay András: A nyilvános viták védelme és a felelős újságírás normái: Az Index.hu v. Hungary-ítélet elemzése. In: Erdődy János – Komáromi László (szerk.): *„Ad imaginem et similitudinem nostram": Emberkép a jogban*. Budapest, Pázmány Press, 2024. 823–857.

Kovács Helga: A perbeli legitimáció a hírnév- és becsületvédelmi perekben. In: Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2024. 269–288.

Kovács Helga: A valótlan tényállítás védelme. In: Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2024. 131–168.

Kovács Helga: Az emberi méltóság megsértésével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat. In: Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2024. 203–228.

Kovács Helga: Személyiségi jogi igényérvényesítés a közösséghez tartozással összefüggésben. In: Koltay András – Szomora Zsolt (szerk.): *A hírnév- és becsületvédelem joggyakorlata a polgári és a büntetőjogban*. Budapest, ORAC Kiadó Kft., 2024. 241–262.

Kovács Helga: „A Hamlet a királyfi nélkül" – az Amerikai Legfelső Bíróság a vallásgyakorlásról: A joggyakorlat változásai a Kennedy v. Bremerton School District ügy fényében. *Iustum Aequum Salutare,* 19. évf. (2023) 3. sz., 205–225.

Kovács Helga: 'Hamlet Without the Prince' – The U.S. Supreme Court on Religious Practice: Changes in Case Law in the Light of the Kennedy v. Bremerton School District Case. *Public Governance, Administration and Finances Law Review*, Vol. 8, No. 1 (2023), 23–41.

Kovács Helga: A vallási közösségek méltóságának sérelme az Alkotmánybíróság értékelésében személyiségi jogi jogterületen. *In Medias Res: Folyóirat a sajtószabadságról és a médiaszabályozásról*, 10. évf. (2021) 2. sz., 331–359.